

<https://teddungal.wordpress.com/>

Misiide Defte

de Misiide Bambaare

www.misiide.com

www.misiide.com/ar

DEFTEL
EKKITORNGEL

WINNDEN JANNGEN PULAAR

Misiide Bambaare | Fii diina, pinal e bambaare

**Fiinande aranere
Alkule fulfulde ɗen**

Fulfulde/Pulaar, hino jogii ko yahata Alkule 31 (cappende tati e go'o), ko kannje woni ɗee ɗoo:

Alkulal ngal	Innde Alkulal	Yeruuji
A a	Aa	Aamadu, agugol
B b	Baa	Baaba, ballal
Ɓ ɓ	Ɓaa	Ɓaawo, ɓawlugol
C c	Caa	Caangol, Ceernugol
D d	Daa	Dawrugol, dawugol
Ɗ ɗ	Ɗaa	Ɗowdi, ɗowagol
E e	Ee	Eda, etagol
F f	Faa	Fahmu, fampagol
G g	Gaa	Garanke ,gaynugol
H h	Haa	Hannki ,haarugol
I i	Ii	Idiriisa, iilugol
J j	Jaa	Jemma, jemmugol
K k	Kaa	Keri, korka
L l	Laa	Laawol, Laawagol
M m	Maa	Maaro, marugol
Mb mb	Mbaa	Mboyri, mbildagol
N n	Naa	Naarugol, naatugol

Ñ ñ	Ñaa	ñaaakil, ñowtugol
Nd nd	Ndaa	Ndaha, ndennkagol
Ng ng	Ngaa	Ngawri, ngeddi
Nj nj	Njaa	Njuuri, njumugol
Ŋ ŋ	Ŋaa	Ŋarol, ŋatugol
O o	Oo	Oogirde, oolagol
P p	Paa	Parawol, paytagol
R r	Raa	Reedu, reenugol
S s	Saa	Sannke, Saatagol
T t	Taa	Taamagaali, teetagol
U u	Uu	Ummu, uumugol
W w	Waa	Waaju, wakkagol
Y y	Yaa	Yaayaa ,yahugol
Ƴ ƴ	Yaa	Yamal ,ƴakkugol

Maandito:

Ɗee Alkule arooje ɗoo beyditaama e Fulfulde fii ko haajitoree, ɗe wonaa Fulfulde, ko e kelme luɓaade tun ɗe huutortee (ko buri heewude kon), ko kannje nii:

Q	S	SH	V	Z
---	---	----	---	---

Ekkito

Winndu alkule Fulfulde den fow ley doo:

a														

Fiinannde didaɓere

Pecce Alkule fulfulde den

Alkule Pulaar den hino feccii pecce didi:

ko Alkule laaɓuɗe (Voyelles) e Alkule muume (Consonnes).

1. Alkule laaɓuɗe den:

Alkule laaɓuɗe den kadi hino fecci pecce didi:

ko laaɓuɗe pooduɗe (voyelles longues) e laaɓuɗe raɓɓiduɗe (voyelles courtes).

a. Laaɓuɗe pooduɗe den (voyelles longues):

Ko kannje woni dee doo :

Aa	Ii	Oo	Uu	Ee
----	----	----	----	----

b. Laaɓuɗe raɓɓiduɗe den :

Ko kannje woni deefoo :

A	I	O	U	E
---	---	---	---	---

2. Alkule muume den :

Kala Alkulal ngal tawaaka e laabude den, foti non hara ko laabude poodude den walla ko laabude rabbidude den, haray ko e muume den ngal jeyaa. Ko kannje woni dee doo :

B	B	C	D	D	F	G	H	J	K	L	Q	R	S	T	W	Y	Y	
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	--

Ekkito

Alkule Fulfulde den hino feccoo pecce didi, janto feccere kala e alkule mun den ley doo:

a) Laabude poodude den ko:

--	--	--	--	--

b) Laabude rabbidude den ko:

--	--	--	--	--

c) Alkule muume den ko:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

**Fiinande tatabere
Alkule heeriide den**

Pulaar/Fulfulde, hino jogii Alkule heeraniide demngal ngal tun, hara wonaa eggaade e demnde goo, ko kanje woni dee doo :

Alkulal ngal	Yeru
Ɓ	Ɓatakuru
Ɗ	Ɗadɔl
Ɗ	Ɗatugol
Ñ	Ñaari
Ƴ	Ƴakkugol

Ekkito

Winndu kelme jowi (5) fuddorde Alkulal bee e heeriide den:

Baawo					
Ɗadɔl					
Ɗarol					
Ñaande					
Ƴamal					

Fiinande nayaɓere

Alkule ñonndooje den

Den ko de nay, ko Pulaar tun woni ko hertori de, ko Alkule didi hawtita e mbaadi Alkulal gootal, e hino de ley doo:

Alkulal ngal	Yeruuji
Mb	Mbabba, mbawdi, mboyri
Nd	Ndiyam, ndaha, nduggu
Nj	Njuuri, njurndi, njulaajo
Ng	Ngaari, ngawri, ngelooba

Ekkito

Winndu kelme tati (3) fudɗorɗe Alkulal bee e ñonndinaade den:

Mbullaari			
Ndennka			
Njuuri			
Ngaari			

**Fiinande jowaɓere
Poodugol Alkule fulfulde den**

Poodugol Alkule Fulfulde den, ko sowugol hawtita Alkule difi laabude.

Yeru:

A= Aamadu, aatugol

I= lidi, iidaango

O= Oolagol, oogirde

U= Uumugol, uurugol

Hide wona kadi ka hakkunde helmere.

Yeru:

Kaaba, keecagol, tuumugol, e ko nanndi.

Ekkito:

Winndu kelme jowi (5) poodufe e Alkulal kala e dee doo:

Aamadu					
lidinango					
Oogirde					
Uurugol					

Fiinannde jeegaɓere
Sadtingol Alkule Fulfulde ɗen

Sadtingol Alkule Fulfulde ɗen, ko sowugol hawtita muume didi.

Yeru:

Yaccagol, immagol, yakkugol, addugol, follugol, tottugol, innugol, addugol, wallugol, fullugol, e ko nanndi (ekn).

Tasko

Ɗee Alkule arooje ɗoo:

mb, nd, nj, ng, si no soweede ka winndugol, ko Alkulal aranal ngal tun fillitete, ngal sowe e binndol.

Yeru:

Sammba, wonaa *Sammba!*

Kummba, wonaa *Kummba!*

Ekkito:

Winndu kelme sappo (10) ciddude yeru: Godɗo

Fiinannde jeedidaɓere

Pelle innde: (Classe nominales) :

Ko wi'etee **Pelle innde** ka demngal Pulaar/Fulfulde, ko innde jooporte den, hife wi'ee kadi Holloyee (Démonstratif). Den innde hino ara ado helmere jooforde nden, hife ara kadi ɓaawo mayre.

Ko kannje woni dee doo:

Oo	ʼBee	Ngoo	Ngee	Ngal	Ngel	Ngol
Nguu	Kal	Kon	Kii	Kaa	Koo	Ndee
Mbaa	Ndii	Nduu	Ɗam	Ɗii	Ɗee	Ɗum...

Tasko

Oo: Ko nedɗanke on tun jooportee, sellataa e Pulaar ka wi'ee: Oo lekki, walla oo suudu!

Ko wano non kadi Pulaar hino huutora ngal jooportee *oo* fii jooportee innde luɓaade e demnde goo.

Yeru:

Oo lekkol, oo montor, oo weloo...

Ngoo: Hino jooportee ko ɓuri heewude kon huunde jogiinde mbertudi (superficie).

Yeru:

Ngoo maayo, ngoo fello, ekn

Ndee: Hino jooporee kala huunde morliinde.

Yeru:

Ndee loonde, ndee hoore...

Ko wano non kadi yoga e biɓɓe ledde ka teelnirgal (Singular) hino jooporee *ndee*.

Yeru:

Ndee manngoore, ndee leemuneere, ...

Ndii: Hino jooporee kala ko duudi.

Yeru:

Ndii lacciri, ndii ñiiri, ndii njuuri...

Ngol: Hino jooporee kala ko juuti.

Yeru:

Ngol laawol, ngol ɓoggol, ngol caangol...

Ngel: Hino jooporee fii hoynugol duyta; fandina huunde nden.

Yeru:

Ngel ɓinngel, ngel korel, ngel payngel,...

Ngee kan ko yeeso dee innde arooje doo tun jooportee, ko kannje woni :

Nagge, liige (hottollo), **heege, naange, tooñaange**, ekn

Dam: Hino jooporee kala ko ilata, sinnta, si'a, walla ko ɓidetee, ko yaretee, ...

Yeru:

Ndiyam, y'iyaam, kosam, njaram...

Dum: Hino jooporee huunde ko anndaaka, woowaaka.

Nduu: Hino jooporee ka soretee, walla ka luuru woni...

Yeru:

Nduu suudu, nduu weyndu, nduu woonduu....

Ekkito:

Winndu konngudi timmufi yowondirdi e innde pelle arooje ley doo den:

1. Oo.....
2. Ngoo.....
3. Ndee.....
4. Ndi.....
5. Ngol.....
6. Ngel.....
7. Ngee.....
8. Dam.....
9. Dum.....
Nduu.....

Fiinannde jeetataɓere

Firo konngudi:

Pulaar	Fransee
Fuddotoodo	Débutant
Helmere	Mot
Hooreha, tiitoonde	Sujet, thème
Konngol	Phrase
Laaɓungal	Voyelle
Limto, Alkule, abajada	Alphabet
Muumal	Consonne
Poodungal	Voyelle longue
Saawdi	Contenu
Siddugol	Gemination
Winnduɗo	Auteur
Yeru	Exemple

Fiinande Jeenayaɓeres

Innde ñalaade den jeedidi ka Pulaar

Gila ko ɓooyi, Pulaar hino noddiraynoo ñalaade den jeedidi e yontere nden; innde luɓaade ka demngal aarabu sabu battinorgol diina lisaamu kan!

Kono ado lisaamu on arude, tawno fulɓe ɓen hino jogii innde heeraniide ɓe fii ñalaade jeedidi den ka nder yontere, ko den mbaadinaa ka haatimere aroore doo:

Fuuta Jaloo	Fulfulde hawtaande	Farayse
Tenen	Aaɓnde	Lundi
Talaata	Mawbaare	Mardi
Alarba	Njeslaare	Mercredi
Alkamisa	Naasaande	Jeudi
Juma	Mawnde	Vendredi
Asewe	Hoore-biir	Samedi
Alat (Ala)	Dewo	Dimanche

KO dee innde yawtude doo woni ko fulɓe fow hawti, hife huutoree nokku kala, ka banngal Jannde walla ka firo gannde kese...

Fiinannde sappabere

Lebbi 12 dɪn ka Pulaar

Hiden gelii wonde lebbi sappo e didi dɪn hino feccii didi:

Ko lebbi leele dɪn, e lebbi naange dɪn (lebbi porto)

a) Lebbi leele dɪn fuuta jaloo ko diidoo:

1. Jommbente
2. Sabbordu paran
3. Paran
4. Minparan < miñ-paran
5. Bapparan (paran sakkitordu)
6. Sabbordu raajibi
7. Raajibi
8. Sabbordu suumayee
9. Suumayee
10. Juldaandu
Sabbordu donkin
11. Donkin

b) Lebbi naange (Porto) ñin kadi ko ñii ñoo:

Fulfulde hawtaande	Farayse	Fuuta jaloo
Siilo	Janvier	yunaayiru
Colte	Fevrier	fabraa'iru
Mbooly	mars	maarasi
Duujal	Avril	Awril/ Ibriilu
Sedto	Mai	maayuhu
Morse	Juin	yuunuhu
Korse	Juillet	yuliyuhu
Juko	Août	uksatu
Silto	Septembre	sutambar
Yarkoma	Octobre	Uktuubar
Jolal	Novembere	nofambar
Bowte	Dècembre	dujambar

Timmii.

Ko e yettude Alla ngel defte ñangiri

Winndinde, ko : Muhammad Tafsiir SALAMBANDE

Mo Misiide Defte, nde Misiide Ɓamtaare, fii diina, pinal e Ɓamtaare.

Denndaangal jogganndeeji ndee deftere, ko **Misiide Defte** woodani. Hino toɗaa hirsaa muulitoragol nde ko aldaa e duɗayee immorɗo Misiide Ɓamtaare !

Marok, ñaande 05 Yarkoma (Uktuubar) 2012 © Misiide Ɓamtaare